

Trygghetsvalet

Om unga studenter och akademikers
syn på trygghet i arbetslivet

Trygghetsvalet

Om unga studenter och akademikers syn på trygghet i arbetslivet

© Saco studentråd

www.saco.se/student

Sammanfattning

Ungas syn och förväntan på arbetsmarknaden är ett ständigt relevant ämne. Flexibla anställningsformer och möjligheter att ofta byta arbetsgivare sägs vara i unga akademikers intresse. Bilden av unga studerande och nyblivna akademiker som trygghetssökande får däremot mindre medialt utrymme. Med detta som bakgrund lät Saco studentråd under våren 2021 genomföra en studie bland unga vuxna i åldern 18–30 år som antingen studerar eller har studerat vid högre utbildning. Vi valde att ställa frågor om vad som är viktigt för unga i sina framtida arbetsliv, vad unga lägger i begreppet anställningstrygghet och vilka strategier unga studerande tillämpar för att få ökad trygghet på arbetsmarknaden.

Resultaten är tydliga. Ökad anställningstrygghet är en av de viktigaste anledningarna till att unga väljer att utbilda sig vid högre utbildning. Unga väljer utbildning för att öka sin trygghet på arbetsmarknaden, väljer att anpassa sina studier för att öka tryggheten och många tror att de kommer att återgå till studier för att uppdatera sina kunskaper för fortsatt relevans på arbetsmarknaden. Trygghet enligt unga är främst en fast anställning samt möjligheter att säga ifrån och vara frånvarande för jobbet utan att riskera uppsägning. Strävan efter trygghet i arbetslivet växer desto äldre studenten blir och efter examen.

Från undersökningen framgår också att många studenter helst uppdaterar sina kunskaper och färdigheter i framtiden genom att återgå till högskolestudier. Frågan om omställning är alltså en högst relevant fråga för dagens studenter.

Den här rapporten är uppdelad i tre delar. Den första kommer att gå igenom studenters syn på trygghet i arbetslivet. Den andra kommer att gå igenom utbildningspreferensen och synen på anställningstrygghet. Den tredje delen kommer att täcka ungas strategi för att öka sin egen trygghet i arbetslivet.

Saco studentråds förslag för ökad trygghet för unga studerande och akademiker

- Svensk arbetsmarknad ska kännetecknas av mycket goda skydd mot godtyckliga uppsägningar.
- Möjligheter till kompetensväxling och kompetensutveckling inom och mellan anställningar ska öka.
- Studievägledningen vid högskolorna utökas och förbättras, för att ge studenterna bättre möjligheter att anpassa sina studier under studietiden.
- Fler sommarkurser införs, för att ge studenter möjligheter att både bredda och specialisera sig ytterligare under sommarmånaderna.
- Studie- och yrkesvägledning införs från första klass i grundskolan, för att ge blivande arbetstagare en bättre bild av arbetsmarknaden och sina intressen.
- Möjligheten till praktiska inslag som verksamhetsförlagd eller arbetslivsintegrerad utbildning ökar, för att ge studenterna möjlighet att stämma av sina kunskaper med arbetslivet.
- Studiemedelssystemet är utformat på ett sätt som tillåter kompetensväxling och kompetensutveckling genom hela arbetslivet.
- Förkunskapskrav för avancerade utbildningar tillämpas på ett sätt som tillåter kompetens- och studieämnesväxlingar, utan att göra betydande avkall på studiekvalité.
- Att former för kompetensutveckling för akademiker via Yrkeshögskolan stärks, för att öka Yrkeshögskolans attraktivitet för personer med en tidigare akademisk utbildning.
- Resurserna till högskolan stärks.
- Att förutsättningarna för föräldraskap under studier förbättras.

Om undersökningen

Undersökningen genomfördes av Ungdomsbarometern på uppdrag av Saco studentråd. En onlineenkät skickades ut och svar mottogs under perioden 25 januari-1 februari 2021. Totalt svarade 1 001 respondenter på undersökningen. Målgruppen var unga vuxna i åldrarna 18–30 år. Resultaten är viktade på kön.

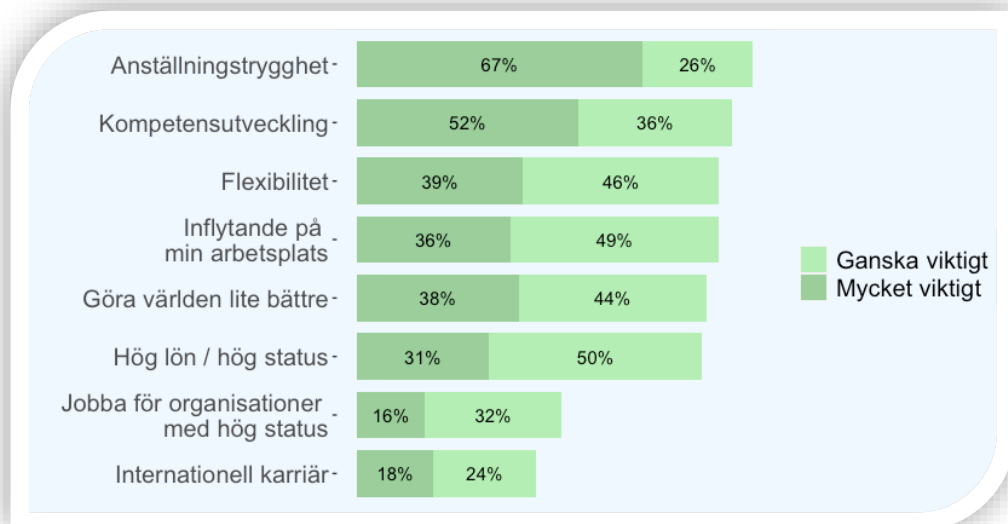
Del 1: Ungas syn på trygghet i arbetslivet

Den här delen kommer att redovisa unga studerande och akademikers syn på trygghet i arbetslivet, vad som läggs i ordet "trygghet" och hur de uppges att det påverkar dem i deras val av studier. Den större delen av materialet kommer från den undersökning som genomförts av Ungdomsbarometern.

1.1 Anställningstrygghet

Vi började med att fråga hur viktigt olika alternativ var för de svarande, för att få en bild av vad studerande söker efter i sitt framtida arbetsliv.

Figur 1: Vad är viktigt för unga studerande och akademiker i arbetslivet

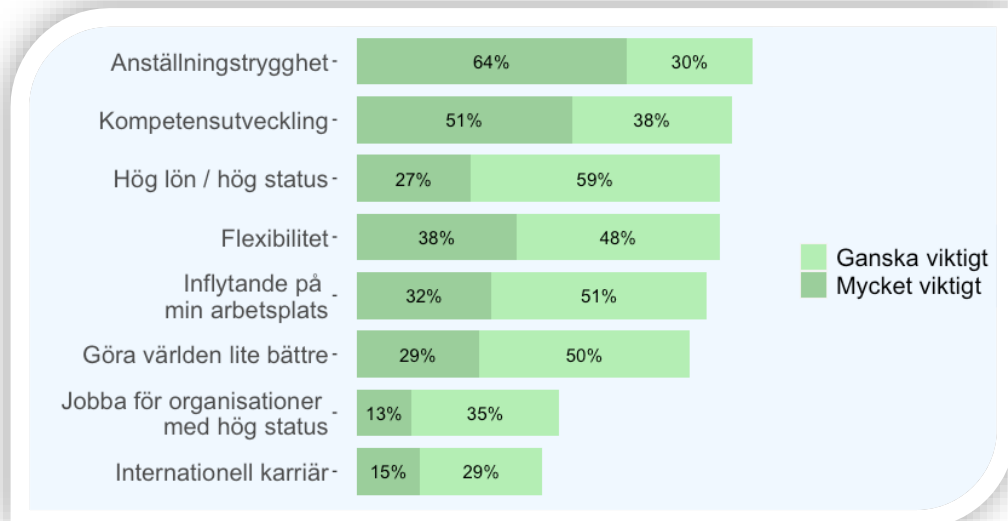

Fråga: Hur viktigt är följande för dig?

Det är tydligt att trygghet ses som viktigt i det framtida arbetslivet för många studenter. Två tredjedelar säger att anställningstrygghet är mycket viktigt och fler än nio av tio uppges att det är viktigt. Det gör anställningstrygghet till det alternativ som ses som viktigast av unga studerande och akademiker.

Resultaten skiljer sig inte heller avsevärt mellan utbildningsgrupper. Respondenter som uppges att de studerar eller har studerat ingenjörsvetenskap, teknik eller data svarar snarlikt som svarande i alla kategorier. Anställningstrygghet är fortfarande det som värderas högst.

Figur 2: Vad värderar unga teknologer och ingenjörer i sitt arbetsliv

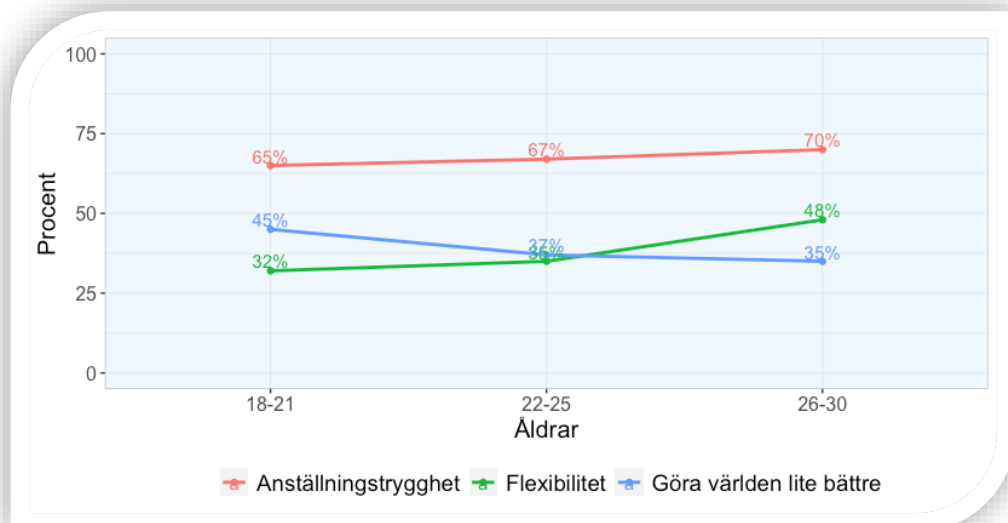

Fråga: Hur viktigt är följande för dig?

Sorterat: Vad studerar du? Svartalternativ: Ingenjörsvetenskap, teknik och data

Däremot så ser vi att prioriteringarna verkar ändras desto äldre respondenterna blir. Yngre tenderar att värdera att göra världen bättre högre än äldre studenter, medan äldre värderar flexibilitet högre. Anställningstryggheten är viktigt i alla åldrar, men blir till synes viktigare och viktigare med åldern. Här är det värt att notera att det är mycket vanligare med yrkesverksamma i de äldre åldrarna, så effekten kan säkert delvis förklaras med ändrade preferenser i övergången mellan studier och arbetsliv.

Figur 3: Vad i arbetslivet blir viktigare med åldern

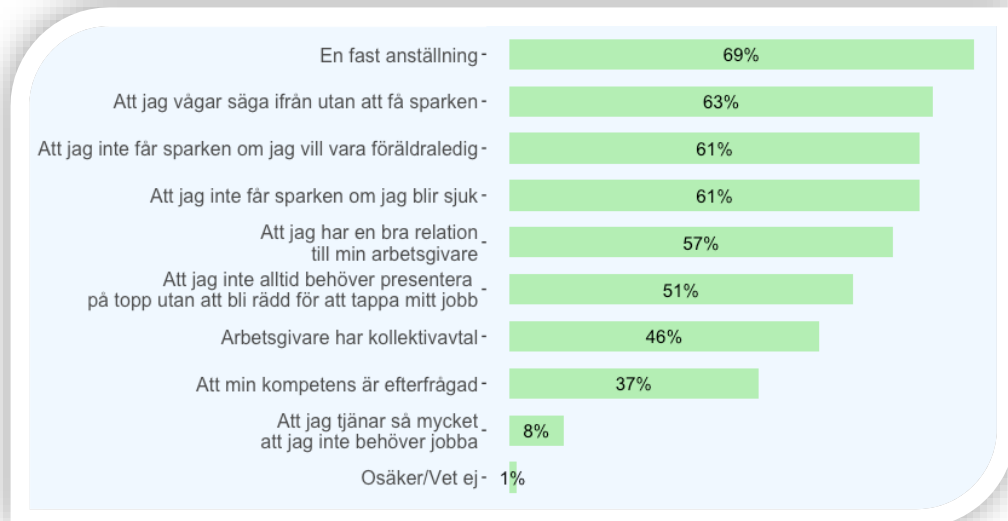

Fråga: Hur viktigt är följande för dig?

Sorterat på åldersgrupp

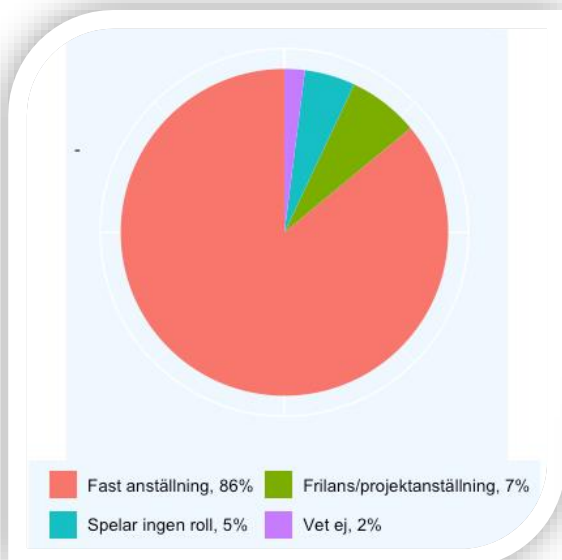
1.2 Trygghetsbegreppet och anställningsform

Figur 4: Vad unga studerande och akademiker lägger i trygghetsbegreppet

Fråga: Vad betyder anställningstrygghet för dig?

Figur 5: Fast eller frilans

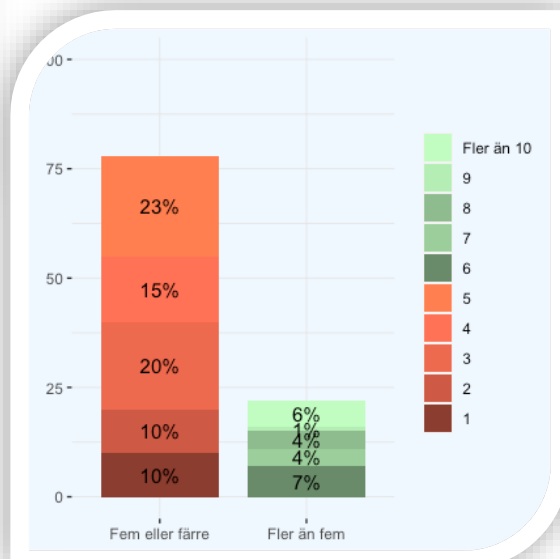

Fråga: Vad skulle du välja om du var tvungen att välja på följande anställningsformer?

Vidare ser vi också att det finns en tydlig preferens för fast anställning kontra frilans- och projektanställning. Endast en av tjugo svarande har

En naturlig följdfråga är vad unga studerande och akademiker lägger i trygghetsbegreppet. Här ser vi att det absolut vanligaste svaret är en fast anställning, följt av att våga säga ifrån, kunna vara sjuk och kunna vara föräldraledig utan att riskera arbetet.

Figur 6: Antal arbetsgivare

Fråga: Hur många arbetsgivare vill du ha i ditt arbetsliv?

uppgett att de föredrar frilans- eller projektanställning framför fast anställning. Vi ser också att unga har ett intresse av att stanna länge hos sina arbetsgivare i genomsnitt. Två tredjedelar av alla unga studerande och akademiker vill ha fem eller färre arbetsgivare och tror också att de kommer att ha fem eller färre arbetsgivare. Spritt på ett arbetsliv på 40 år innebär det i genomsnitt 8 år per arbetsplats.

1.3 Delsammanfattning

Övergripande från den här delen kan vi alltså dra slutsatsen att unga studerande och akademiker värderar anställningstrygghet högt i sitt framtida arbetsliv. Unga studerande och akademiker vill ha en fast anställning och vill skyddas från godtyckliga uppsägningar. Man vill stanna relativt länge med samma arbetsgivare och vill gärna ha en fast anställning hellre än frilans- och projektanställningar.

Saco studentråd vill att:

- Svensk arbetsmarknad ska kännetecknas av mycket goda skydd mot godtyckliga uppsägningar.
- Möjligheter till kompetensväxling och kompetensutveckling inom och mellan anställningar ska öka.

Del 2: Trygghet och utbildningsval

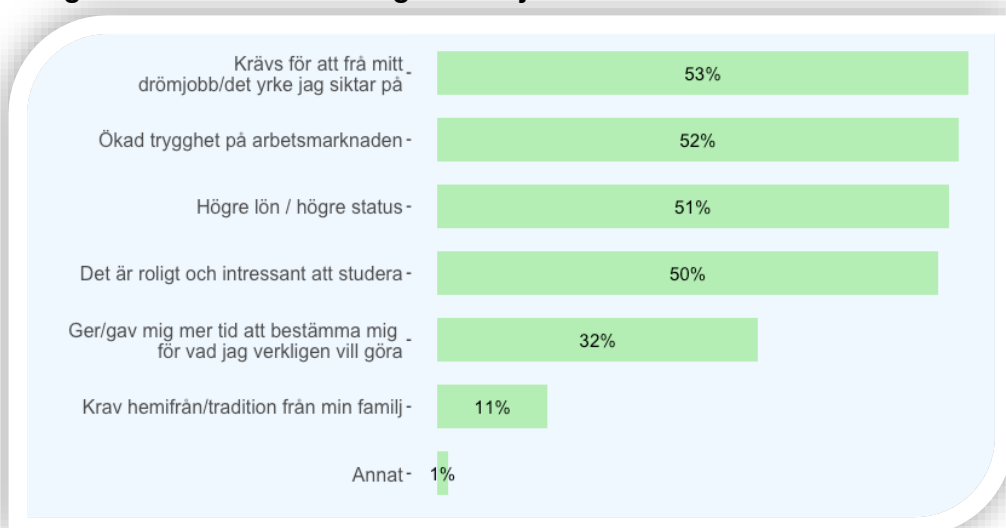
Den här delen kommer att behandla hur viktigt trygghet är för unga vid valet av utbildning, om och varför de vill vidareutbilda sig i framtiden, samt vilka anpassningar som görs under och efter studierna för att öka sin framtida trygghet på arbetsmarknaden.

2.1 Motiven till studier

Den förra delen slog fast att unga studerande och akademiker värderar trygghet högt i sitt framtida arbetsliv. Vi valde också att fråga hur viktigt trygghet är i valet av utbildning.

På frågan varför studenter väljer att läsa vidare är det tydligt att det sker av flera skäl i ungefär lika stor utsträckning. Resultaten visar att unga väljer att läsa vidare motiverade av både studieinnehållet ("roligt och intressant att studera") och av arbetsmarknadsskäl ("ökad trygghet på arbetsmarknaden", "krävs för drömjobb" och "högre lön/status"). Noterbart är att det är vanligare för män än för kvinnor att uppge att de använder studier för att fundera på vad de vill göra, medan kvinnor i större utsträckning har ett specifikt jobb i sikte medan de studerar.

Figur 7: Vad motiverar unga att välja att studera

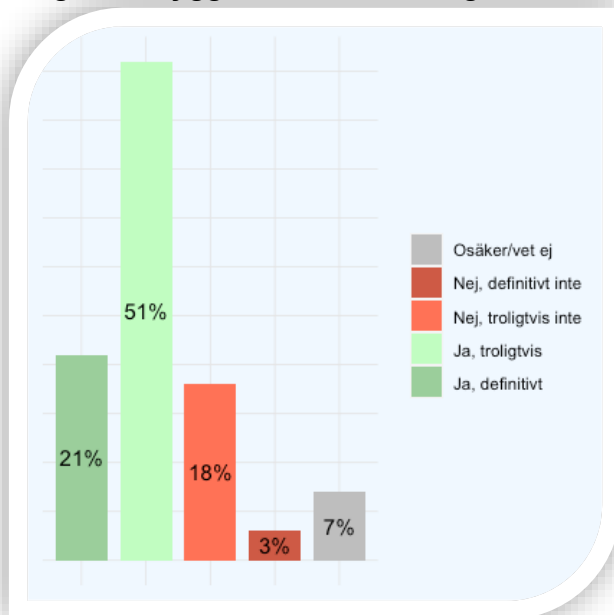

Fråga: Vilket eller vilka är/var de viktigaste skälen till att du valde att studera vidare?

Vikten av trygghet i arbetslivet är däremot central även vid valet av utbildning. Endast en av fem studerande uppger att de med säkerhet skulle studerat vidare om de inte hade trott att utbildningen skulle ge dem mer trygghet i arbetslivet. Lika många hade sannolikt inte läst vidare alls

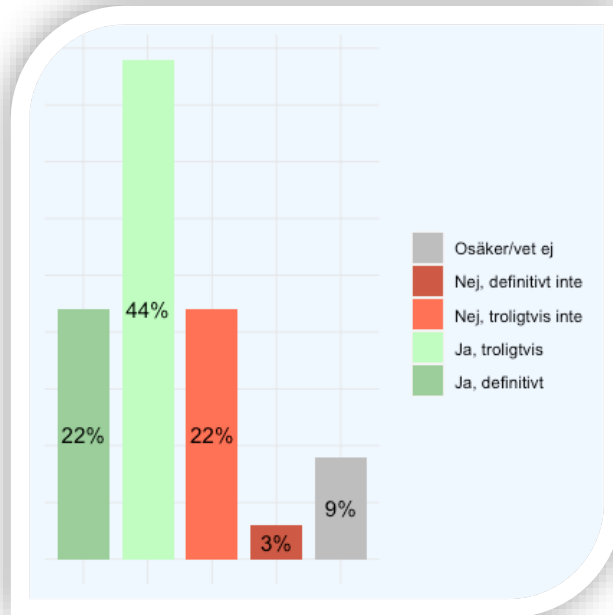
om de inte hade trott att utbildningen gett dem mer trygghet. Hälften av alla tillfrågade uppger att de troligtvis, men inte säkert, hade valt att läsa vidare om de inte hade trott att utbildningen hade gett dem mer trygghet i arbetslivet. Trygghet i arbetslivet är alltså för många en viktig aspekt vid valet om man ska studera vid högskola men inte avgörande.

Figur 8: Trygghet och val av högskolestudier

Fråga: Hade du fortfarande läst vidare på högskola/universitet ifall det inte hade gett dig mer trygghet i arbetslivet?

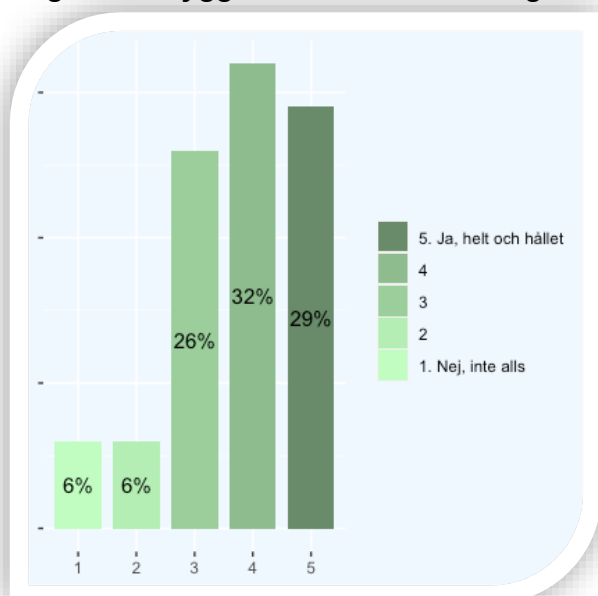
Figur 9: Trygghet och val av utbildning

Fråga: Hade du fortfarande valt den utbildning du läser/läste om den inte hade gett dig mer trygghet i arbetslivet?

Vad gäller val av utbildning är resultaten snarlika. Något färre uppger att de hade valt samma utbildning om det inte hade gett mer trygghet, men över lag är resultaten lika. De som studerar vård, omsorg och hälsa är de som med minst sannolikhet hade gjort samma val om utbildningen inte hade gett mer trygghet, de som studerar humaniora och teologi är de som med störst sannolikhet hade gjort samma val. Detta antyder att valet för unga står mellan att utbilda sig eller inte utbilda sig alls, snarare än utbildningsvalet. I förlängningen antyder det att trygghet redan är tydligt inbakat vid valet av utbildning. Trygghetssökandet

Figur 10: Trygghet och val av arbetsgivare

Fråga: Anpassar eller har du anpassat ditt/dina yrkesval för att få mer trygghet i ditt arbetsliv?

fortsätter för många även efter studierna under valet av arbetsgivare. På frågan om man har anpassat sitt yrkesval för mer trygghet i arbetslivet uppger nästan nio av tio att de gör det i medel- till hög utsträckning.

2.2 Delsammanfattning

Möjligheter till ökad trygghet spelar stor roll för unga studerande. Det gäller både vid valet om man ska studera vidare eller inte och vid val av utbildning. Föga förvånande verkar detta höra samman med synen på trygghet i arbetslivet vid avslutade studier. Vid färdiggjorda studier anpassar de unga akademikerna sina yrkesval efter var de tror att de kan få stor trygghet.

Viljan att anpassa sina studier efter trygghet är hög.

Saco studentråd vill att:

- Studievägledningen vid högskolorna utökas och förbättras, för att ge studenterna bättre möjligheter att anpassa sina studier under studietiden.
- Fler sommarkurser införs, för att ge studenter möjligheter att både bredda och specialisera sig ytterligare under sommarmånaderna.
- Studie- och yrkesvägledning införs från första klass i grundskolan, för att ge blivande arbetstagare en bättre bild av arbetsmarknaden och sina intressen.
- Möjligheten till praktiska inslag som verksamhetsförlagd eller arbetslivsintegrerad utbildningen ökar, för att ge studenterna möjlighet att stämma av sina kunskaper med arbetslivet.

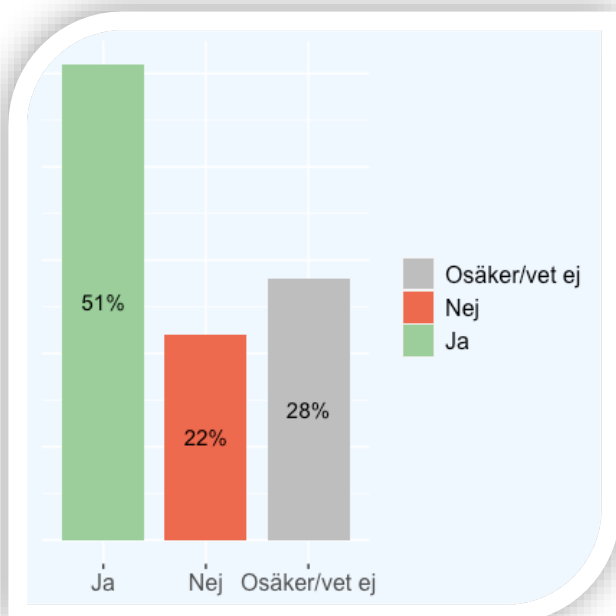
Del 3: Synen på vidareutbildning

Vi valde även att fråga studenterna och de tidiga akademikerna om vidareutbildning efter avslutade studier och former för denna. Den här delen kommer att redovisa resultaten av de frågorna.

3.1 Vidareutbildning

På frågan om man förväntar sig behöva vidareutbilda sig igen i framtiden

Figur 11: Förväntan på vidareutbildning

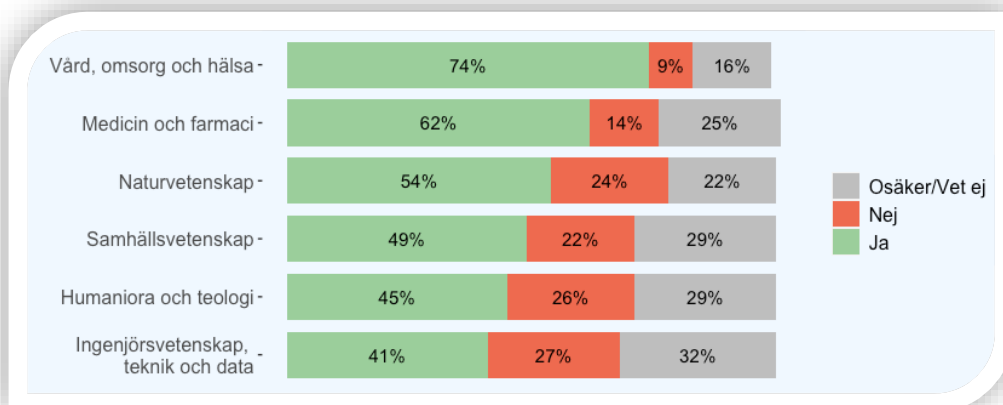

svarar hälften av alla studerande ja. Skillnaden mellan utbildningsval är relativt stor, där tre av fyra studerande inom vård, omsorg och hälsa uppger att de förväntar vidareutbilda sig, medan bara drygt fyra av tio studerande inom ingenjörsvetenskap, teknik och data förväntar sig vidareutbildning.

Vad gäller behovet av att uppdatera sina kunskaper och kompetenser är skillnaderna relativt små mellan utbildningsgrupperna, bland de som uppgett att de förväntar vidareutbilda sig i framtiden.

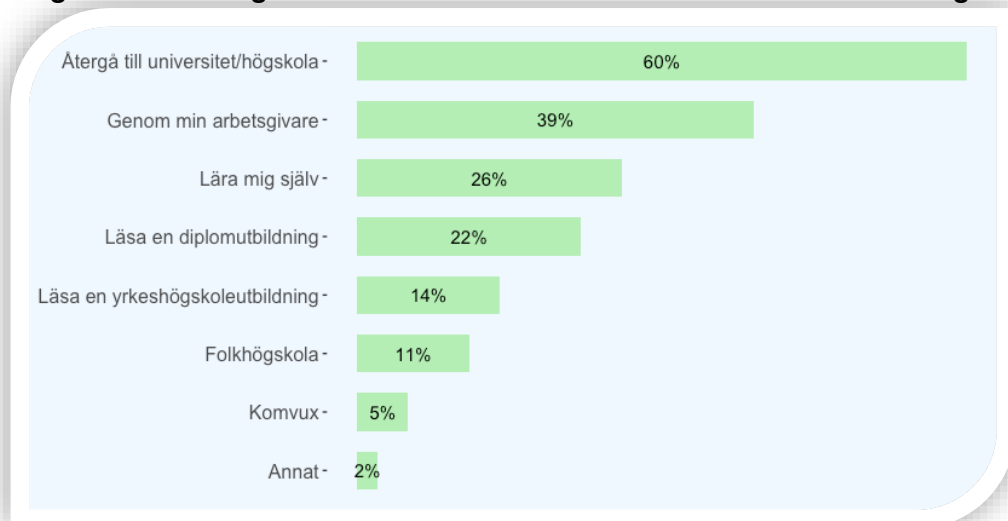
Fråga: Förväntar du dig att du kommer att vidareutbilda dig i framtiden?

Figur 12: Förväntan på vidareutbildning, per utbildningsgrupp

Fråga: Förväntar du dig att du kommer att vidareutbilda dig i framtiden?

Figur 13: Hur unga studerande och akademiker vill vidareutbilda sig

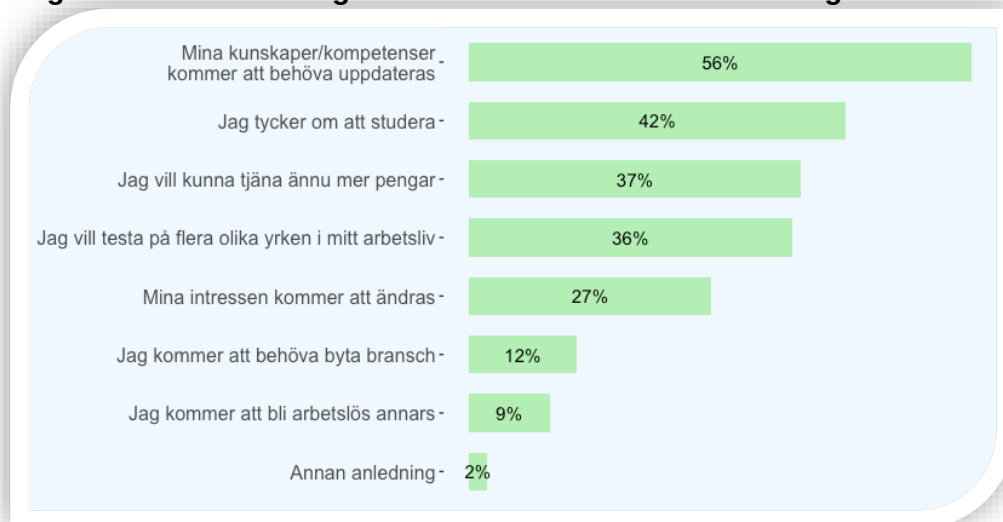
Fråga: Hur skulle du vilja vidareutbilda dig i framtiden?

Den absolut vanligaste anledningen till att man uppger att man kommer att vidareutbilda sig är att man tror att ens kunskaper kommer att behöva uppdateras. En tredjedel uppger också att de gärna testar på flera olika yrkes under sitt arbetsliv. Viljan till både kompetensutveckling och kompetensväxling verkar därför vara stor.

Uppdelat på utbildningsnivå finns vissa skillnader mellan utbildningsgrupper. Behovet av vidareutbildning för att slippa arbetslöshet är betydligt större bland humaniora-studerande än bland andra grupper, där en av fem uppger att de behöver mer utbildning för att undvika arbetslöshet. Vidareutbildning för personer som läser eller har läst samhällsvetenskap är i högre utsträckning motiverat av en vilja att tjäna mer pengar än i andra grupper.

Vad gäller behovet av att uppdatera sina kunskaper och kompetenser är skillnaderna relativt små mellan utbildningsgrupperna, bland de som uppgett att de förväntar vidareutbilda sig i framtiden.

Figur 14: Varför vill unga studerande och akademiker återgå till studier

Fråga: Av vilken anledning/vilka anledningar tror du att du kommer att vidareutbilda dig

Sorteras på de som svarat Ja på att de förväntar vidareutbilda sig.

3.2 Delsammanfattning

En majoritet av alla studerande väntar sig vidareutbilda sig igen i framtiden och av dessa önskar flertalet att återgå till högskolestudier. Det kommer att ställa nya typer av krav på Sveriges lärosäten. Till exempel kommer studentpopulationen sannolikt bli äldre vilket kommer att medföra nya krav vad gäller exempelvis föräldraskap under studier. Möjligheter till kompetensväxling och kompetensutveckling kommer också att behöva stärkas. Det är slutligen också oroväckande att så pass få studerande ser yrkeshögskolan som ett rimligt alternativ för sin kompetensutveckling.

Saco studentråd vill att:

- Studiemedelssystemet är utformat på ett sätt som tillåter kompetensväxling och kompetensutveckling genom hela arbetslivet.
- Förkunskapskrav för avancerade utbildningar tillämpas på ett sätt som tillåter kompetens- och studieämnesväxlingar, utan att göra betydande avkall på studiekvalité.
- Att former för kompetensutveckling för akademiker via Yrkeshögskolan stärks, för att öka Yrkeshögskolans attraktivitet för personer med en tidigare akademisk utbildning.
- Resurserna till högskolan stärks.
- Att förutsättningarna för föräldraskap under studier förbättras.

Saco studentråd är Sveriges största studentfackliga centralorganisation och utgör student- och framtidsrösten inom Saco. Studentrådet arbetar med frågor som rör högre utbildning, arbetsmarknad och välfärd.

115 000 av Sacos ca 940 000 medlemmar är studenter, vilka är organiserade i 17 av Sacos 22 medlemsförbund. Sacos studentsektioner samlar medlemmar inom nästan alla utbildningar på högskoleorter över hela landet. Medlemmarna är allt från högskolenybörjare till studerande på forskarutbildningen – morgondagens utförare.